

TVT-SUUNNITTELU LAPIN KUNNISSA

**SELVITYS PERUSOPETUKSEN TIETO- JA VIESTINTÄ-
TEKNIIKAN SUUNNITELMISTA JA STRATEGIOISTA**

TVT-SUUNNITTELU LAPIN KUNNISSA

**SELVITYS PERUSOPETUKSEN
TIETO- JA VIESTINTÄTEKNIIKAN
SUUNNITELMISTA JA STRATEGIOISTA**

DIGI GO!

**DigiGO!—Digitalisaatio koulutuksessa, oppimisessa & osaamisessa
(2017–2019)**

Teksti: DigiGO! –projektiryhmä

Kansi: Heidi Pöysä

Taitto: Janette Mäkipörhölä

HYVÄ LUKIJA,

pitelet käsissäsi DigiGO! –hankkeen Lapin kuntien perusopetuksen tieto- ja viestintätekniikan (TVT) strategioita ja suunnitelmia koskevaa selvitystä.

Digitalisaatio koulutuksessa, oppimisessa ja osaamisessa – DigiGO! on hanke, jossa olemme tukeneet opettajien ja oppilaiden digiosaamista, sekä pyrkineet löytämään ratkaisuja koulutuksen järjestämiseen liittyviin kysymyksiin kunnissa ja siten edistämään koulutuksellisen tasa-arvon toteutumista Pohjois-Suomessa.

Tämä selvitys on Lapin alueen sivistysjohtajille ja (digi)tutor-opettajille keväällä 2019 toteutetun kyselyn tulos. Sen tarkoituksena oli kerätä tietoa kuntien:

- a. TVT -strategioiden ja suunnitelmien laadinnasta
- b. opettajien TVT-osaamisen arvioinnista
- c. täydennyskoulutustarpeiden huomioimisesta

Kutsumme sinut tutustumaan selvitystyömme tuloksiin! Toivomme tämän raportin sisältämän tiedon herättävän ajatuksia ja toimivan apuna tulevia TVT-suunnitelmia ja strategioita laadittaessa.

Tutustu myös Lapin koulujen maakunnallista verkostoa rakentamassa -julkaisuun!

DigiGO! –hankkeen rahoituksen ovat myöntäneet Euroopan sosiaalirahasto (ESR) ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNINEN OSAAMINEN

on yksi perusopetuksen opetussuunnitelmaan kuuluvista laaja-alaisista taidoista (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014)

Tärkeä osa digiosaamisen kehittämistä ovat kunta- ja koulukohittaiset strategiat ja suunnitelmat, joilla voidaan edesauttaa teknologian monipuolista hyödyntämistä opetuksessa. Ne voivat muodostua joko *kulmakiveksi* tai *kompastuskiveksi* perusopetuksen digitalisaatiolle kunnassa.

TVT-strategia:

- ▶ Johtamisen työkalu
- ▶ (Yleensä) kuntatason dokumentti
- ▶ Huomioi (koulun) toiminnan eri alueet
- ▶ Sisältää paitsi linjauksia, myös toimintamalleja

TVT –suunnitelma:

- ▶ Voi olla osa kunnan strategiaa tai esim. opetussuunnitelmaa
- ▶ Kohdistuu yleensä yhteen soveltamisalueeseen (esim. pedagoginen käyttö)
- ▶ Voi olla myös koulukohtainen
- ▶ Sisältää käytännön toimenpiteet ja mittarit niiden toteutumisen seuraamiseksi

Keneltä kysyttiin?

LAPIN ALUEELLA ON 21 KUNTAA, JOISTA KYSELYSSÄ TAVOITETTIIN 14.
NELJÄSSÄ KUNNASSA VASTAAJIA OLI USEAMPI KUIN YKSI.
YHTEENSÄ KYSELYYN VASTASI 21 HENKILÖÄ, JOISTA

YLI PUOLESSA KUNNISTA TAVOITETTIIN AINOASTAAN OPETTAJA
TAI KUNNAN HALLINNON EDUSTAJA. TÄMÄN VUOKSI LUOTETTAVAA
VERTAILUA ERI TEHTÄVISSÄ TOIMIVIEN HENKILÖIDEN KÄSITYSTEN
VÄLILLÄ EI VOITU TEHDÄ.

OLEMASSA OLEVAT STRATEGIAT JA SUUNNITELMAT

9 *Lapin kunnan TVT-strategia ja/ tai -suunnitelma löytyy avoimesti luettavana verkossa: niitä käytettiin selvityksen taustatietona.*

KUNTATASOLLA

60 %

kertoi, että kunnalla on TVT-strategia tai -suunnitelma

22,5 %

kertoi, ettei kunnalla ole TVT-strategiaa tai -suunnitelmaa

17,5 %

ei tiennyt, onko kunnalla TVT-strategiaa tai -suunnitelmaa

KOULUISSA

47,5 %

vastaajan koululla on oma TVT-suunnitelma ja/tai TVT:n pedagogisen käytön suunnitelma

47,5 %

vastaajan koululla ei ole omaa TVT-suunnitelmaa / TVT:n pedagogisen käytön suunnitelmaa

5 %

ei osannut sanoa

Lapin alueen koulujen tilanne vaihtelee: joko koulun omaa TVT-suunnitelmaa ei ole, tai sen lukuoikeus on rajattu ja edellyttää kirjautumista (esim. Pedanet)

Koulukohtaisen suunnitelman puuttuminen ei välttämättä kerro siitä, miten suunnitelmallista koulun TVT:n käyttö ja käytön kehittäminen on. Sen sijaan suunnitelman puuttuminen usein heijastaa Lapin kuntien vaihtelevia lähtökohtia paitsi resurssien ja käytäntöjen, myös kunnan *koon* suhteen:

“Vain kuntakohtainen, joka on samalla koulu-kohtainen, koska kunnassa vain yksi koulu.”

“Olemme tehneet kuntakohtaisen lisäksi koulu-kohtaisen digitaitokalenterin, joka on meidän TVT-opsimme.”

“Rehtoreiden (ja osittain opettajienkin) jatkuvasti vaihtuessa, on kehittämistyö jäänyt aina kesken. Henkilöstömuutoksista ja väistötiloista johtuen monikin asia on vähän hakusessa. Toivottavasti henkilöstön vakiintuessa pääsemme etenemään asioissa.”

Osan vastaajista kysely tavoitti myös aikana, jolloin suunnitelmia oltiin juuri päivittämässä tai tekemässä.

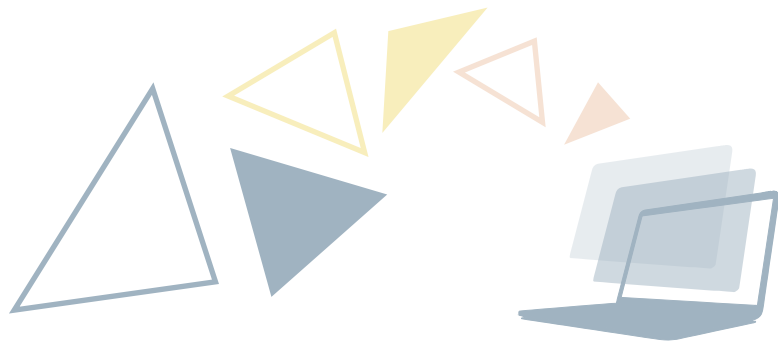
Kuka suunnittelee?

KUNNAN TVT-STRATEGIOITA JA PEDAGOGISEN KÄYTÖN
SUUNNITELMIA LAATIVAT:

KOULUJEN OMIA TVT-SUUNNITELMIA JA PEDAGOGISEN KÄYTÖN
SUUNNITELMIA LAATIVAT:

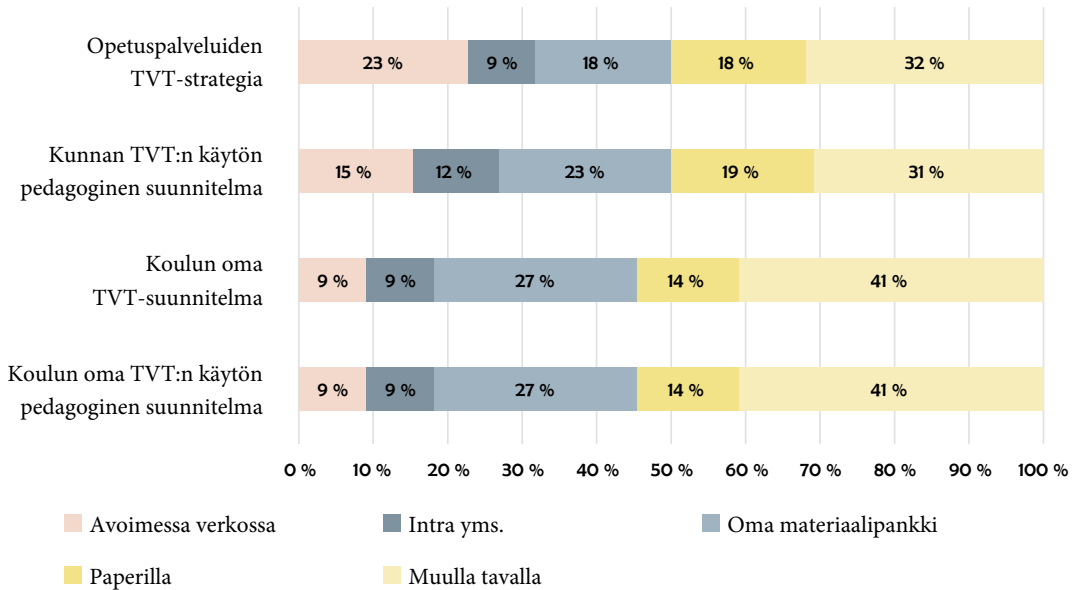

TVT-strategioita ja -suunnitelmia laativat useimmiten työryhmät.

- ▶ Lähes kolmannes vastaajista ei tiennyt, kuka kuntatason TVT-strategiat tai -suunnitelmat laatii.
- ▶ Myöskään verkossa avoimesti saatavilla olevissa TVT-strategioissa ei yleensä mainita tekijöitä
- ▶ 50% vastaajista osasi nimetä koulujen omien suunnitelmien laatijan.
- ▶ Yleensä koulujen TVT-suunnitelmista vastaa työryhmä, kunnan työntekijä tai muu taho, kuten koulun rehtori ja opettajat.
- ▶ Yli kolmannes oli sitä mieltä, että kouluilla ei ole omaa suunnitelmaa.

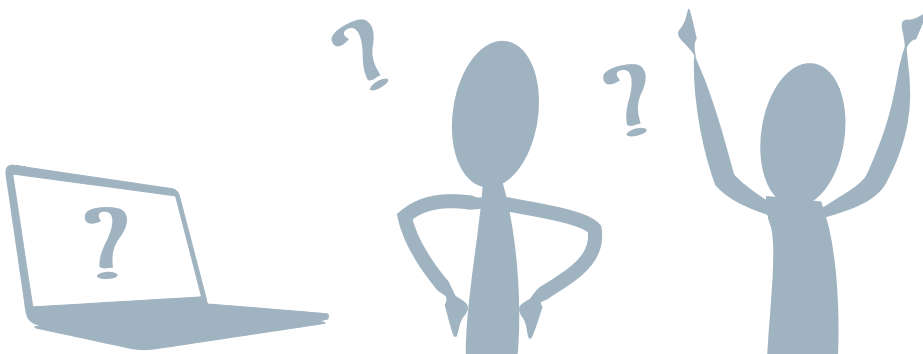
” TVT:n käyttöä käsitellään opetussuunnitelmassa. Erillinen TVT-strategia on laadittu työryhmän toimesta joitakin vuosia sitten, mutta työ on ilmeisesti jäänyt kesken, eikä strategiaa ole tällä hetkellä käytössä.”

MITEN STRATEGIAT JA/TAI SUUNNITELMAT OVAT SAATAVILLA

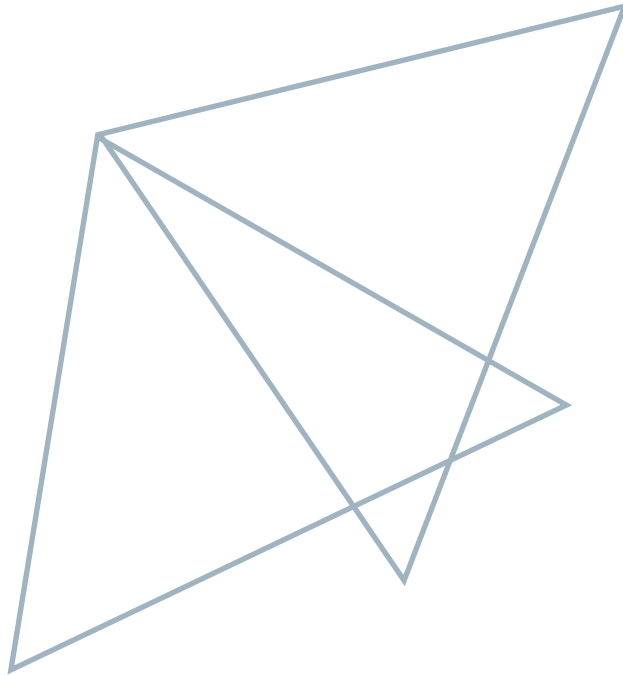
Suunnitelmien avoimuus ja jakamistavat

Tieto- ja viestintätekniikan suunnitelmien saatavuuteen liittyy monia haasteita niin kunta- kuin koulutasolla silloinkin, kun suunnitelmia on tehty. Ensinnäkin suunnitelmat ovat harvoin avoimesti luettavissa netissä.

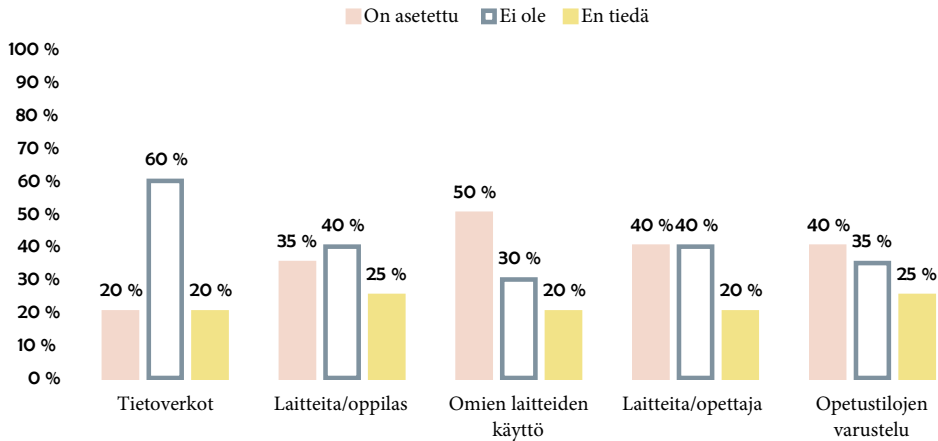
- ▶ Avoimesta verkosta (tai ylipäätään) löytyy todennäköisimmin kuntatason TVT-strategia (23 %)
- ▶ Kirjautumista vaativat materiaalipankit ovat myös suosittuja säilytystapoja
- ▶ Sisäisen viestinnän verkkosivuja hyödynnetään vähän
- ▶ Sähköisten julkaisutapojen rinnalla julkaistaan edelleen paperiversiota

Strategioita ja suunnitelmia julkaistaan myös muilla tavoin, mutta niiden saatavuus vaihtelee. Jos suunnitelma on saatavissa vain pyytämällä, pitää pyytäjän tietää suunnitelman olemassaolosta. Tämä voi vaikeuttaa tiedon kulkeutumista paitsi opetushenkilöstölle, myös esimerkiksi vanhemmille.

MILLAISIA VELVOITTEITA ON ASETETTU?

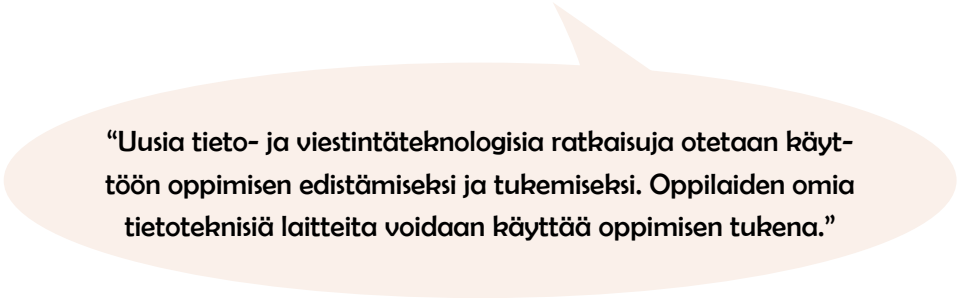
VASTAAJIEN ARVIO KUNTIEN TVT-STRATEGIOISSA ASETETUISTA VELVOITTEISTA

Laitteistolle asetetut velvoitteet

- ▶ 50 % mukaan kunnan strategiassa on mainittu omien laitteiden käyttömahdollisuus
- ▶ 60 % oli sitä mieltä, että tietoverkoille ei ole asetettu minimivaatimuksia
- ▶ 40 % mukaan kunnan TVT-strategia sisältää vaatimukset oppilaiden ja henkilöstön käytössä olevien laitteiden määrälle sekä opetustilojen varustelulle.

Vastaajien arviot omassa kunnassa TVT-strategiassa laitteistolle asetetuista velvoitteista vaihtelivat. On mahdollista, että vastaajat eivät osaa nimetä oikeaa dokumenttia, josta velvoitteet löytyvät - tai he eivät tiedä velvoitteiden olemassaolosta. Joka viides vastaus oli “en tiedä”

“Uusia tieto- ja viestintäteknologisia ratkaisuja otetaan käyttöön oppimisen edistämiseksi ja tukemiseksi. Oppilaiden omia tietoteknisiä laitteita voidaan käyttää oppimisen tukena.”

- ▶ Julkisesti saatavilla olevissa Lapin koulujen TVT-strategioissa tietoverkkoja koskevat velvoitteet on määritelty väljästi ja monitulkintaisesti.
- ▶ TVT-laitteiden opetuskäyttöä koskevien velvoitteiden kirjaaminen on osassa Lapin kunnissa sisällytetty erillisen TVT-strategian sijaan perusopetuksen järjestämisperiaatteita koskevaan asiakirjaan.
- ▶ Verkosta löytyvissä Lapin kuntien TVT-strategioissa on velvoitteita käytettävien laitteiden ajanmukaisuudesta ja riittävydestä.
- ▶ Sen sijaan tarkempia ohjeita annetaan harvoin: vain kahdessa tarkastellussa TVT-strategiassa oli määritelty montako laitetta on oltava oppilasta kohden.

Opettajien osaamista koskevat velvoitteet jaettiin kyselyssä:

- Tieto- ja viestintätekniikan *peruskäytön* osaamistaso
- Tieto- ja viestintätekniikan *pedagogisen käytön* osaamistaso

VASTAAJISTA

20%

on sitä mieltä, että opettajien tieto- ja viestintätekniikan peruskäytön tai pedagogisen käytön osaamistasot on määritelty kunnan TVT-strategiassa tai –suunnitelmassa

52%

on sitä mieltä, että osaamistasoja ei ole määritelty kunnan TVT-strategiassa tai –suunnitelmassa

28%

ei tiedä, onko kunnassa asetettu vaatimuksia opettajien TVT-osaamiselle

Vain yhdessä verkossa löytyvistä TVT-strategioista määriteltiin opettajien TVT:n peruskäytön ja pedagogisen käytön osaamistasot.

OPETTAJIEN TÄYDENNYSKOULUTUS

Satunnaisesti arvioitiin erilaiset kyselyt, kuten

- ▶ Valtakunnalliset 38 % vastaajista
- ▶ Kuntakohtaiset 71 % vastaajista
- ▶ Koulukohtaiset 62 % vastaajista

Säännöllisiksi arvioitiin henkilökohtaiseen vuorovaikutukseen perustuvat menetelmät, kuten

- ▶ Keskustelut työyhteisössä 48 % vastaajista
- ▶ Kehityskeskustelut esimiehen kanssa 52 % vastaajista

Kunnista saadut vastaukset olivat samansuuntaisia kuin valtakunnallisessa, koulujen tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön tasoa arvioivassa Opeka 2018 kyselyssä, jonka mukaan 54 % opettajista ottaa TVT-osaamisensa ja täydennyskoulutustarpeensa esille kehityskeskustelussa esimiehen kanssa.

Lapin kuntien julkisissa TVT –strategioissa

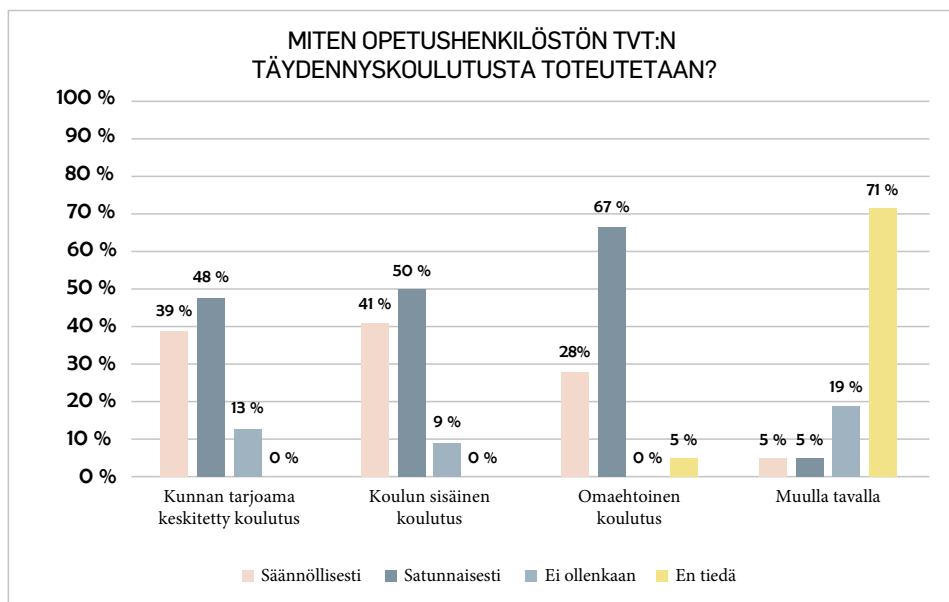
✓ *Korostetaan täydennyskoulutuksen perustuvan koulutustarpeisiin*

✗ *Ei yleensä määritellä täydennyskoulutustarpeiden arviointivälineitä*

Toteuttamistavat

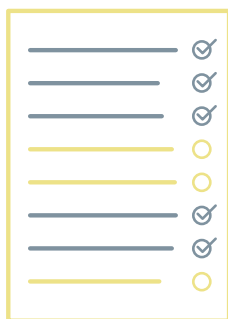
Tieto- ja viestintätekniikan täydennyskoulutuksen yleisimmät toteutustavat ovat:

1. Kunnan tarjoama keskitetty koulutus, kuten Veso-päivät tai verkkokurssit
2. koulun sisäinen koulutus, esimerkiksi tutortoiminta tai pedagogiset kahvilat
3. opettajan omaehtoinen perehtyminen aiheeseen

Vastaajien mukaan

- ▶ TVT:n täydennyskoulutusta järjestetään pääasiassa satunnaisesti
- ▶ omaehtoinen koulutus on yleisin TVT:n täydennyskoulutuksen toteutusmuodoista

✓ *Lapin alueen kuntien TVT-strategioissa korostetaan vertaistuen ja tukihenkilöiden merkitystä osaamisen edistämisessä ja jakamisessa.*

✗ *Opetushenkilöstöltä odotetaan itseohjautuvuutta oman asiantuntijuutensa kehittäjänä.*

YHTEENVETO JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Lapin kuntien ja koulujen TVT-strategioiden/-suunnitelmien laadintatavat, sisällöt ja saatavuus vaihtelevat:

TVT-suunnittelussa vaikuttaa muun muassa

- ▶ Kunnan koko: pienessä kunnassa saattaa olla vain yksi koulu, jolloin kuntatason suunnitelma on samalla koulun suunnitelma
- ▶ Kunnan henkilöstöön ja talouteen liittyvät resurssit
- ▶ Kunnan ja koulujen muut tieto- ja viestintätekniikkaan liittyvät asiakirjat, joita on jo laadittu tai aiotaan laatia
- ▶ Erityisesti koulujen omat suunnitelmat ovat harvoin avoimesti saatavilla - edes oppilaiden vanhemmille

✓ *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 annetaan raamit TVT:n käytölle laaja-alaisten taitojen osa-alueena.*

✗ *Silti kunnat ovat voineet kirjata hyvin erilaisia sisältöjä ja niihin liittyviä tavoitteita TVT-suunnitelmiinsa: painopiste on usein yksittäisissä osa-alueissa, kuten laitehankinnoissa tai oppilaiden osaamistasoissa*

Kysymyksiä kunnan TVT-suunnittelun tueksi:

- ▶ Millainen on TVT-strategian suhde
 - muihin olemassa oleviin suunnitelmiin esim. laitehankintasuunnitelmaan?
 - koulujen omiin TVT-suunnitelmiin?
 - Tukevatko eri tason suunnitelmat toisiaan?
- ▶ Löytyykö TVT-strategiasta kirjauksia oppimisympäristöjen varustelusta?
 - Laitteiden määrä & laitekanta, investoinnit
 - Langattomia vai kiinteitä verkkoyhteyksiä
 - Miten suurta kuormitusta verkko kestää?
- ▶ Tukevatko koulujen oppimisympäristöt eri laitevalmistajien laitteiden käyttöä luokkatiloissa?
 - Entä oppilaiden omien laitteiden käyttöä?
 - Onko omien laitteiden käytölle tehty linjauksia?
- ▶ Onko opetushenkilökunnalle tarjolla tukea?
 - Kuka vastaa koulun IT-tuesta?
 - Miten opettajia tuetaan TVT:n peruskäytössä ja pedagogisessa käytössä?
- ▶ Onko opettajien täydennyskoulutus ja osaamisen päivittäminen huomioitu? Onko opettajien laiteosaamisen tasolle määritelty kriteerit?
 - Onko laiteosaamisen tasolle määritelty kriteerit?
 - Entä TVT-käytön pedagogiselle osaamiselle?

- Onko täydennyskoulutusta tarjolla suunnitelmallisesti ja säännöllisesti?
- Onko täydennyskoulutustarpeiden kartoituskeinot, -välineet ja ajankohdat on määritelty?
- Kuka vastaa täydennyskoulutuksen järjestämisestä?
- Onko koulutukseen varattu resursseja?

Huomioita ja ehdotuksia:

Kouluissa tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämiseen voivat vaikuttaa monet asiat, joista merkittävimmät ovat opetushenkilöstön osaaminen sekä käytössä olevat resurssit.

Jos opetushenkilöstö painii jatkuvasti teknisten ongelmien tai toimimattomien tietoliikenneyhteyksien kanssa, ei aikaa jää opettamiselle ja kokeilemiselle.

- On tärkeää, että opetushenkilöstö saa riittävästi tukea ja resursseja myös TVT:n *pedagogiseen* kehittämiseen, tekniikkaan keskittymisen sijasta.

Oppimisympäristöjen fyysiset puitteet rajoittavat oppilaiden omien laitteiden käyttöä, puhumattakaan opettajilta edellytettävästä laiteosaamisesta.

- Laitteistoja tai verkkoja koskevien velvoittavien vaatimusten kirjaaminen kunnan TVT-strategiaan tukee paitsi TVT:n opetuskäyttöä, myös *pedagogisen käytön kehittämistä* kouluissa.

Tieto- ja viestintäteknologia sekä siihen liittyvät pedagogiset sovellukset kehittyvät jatkuvasti

- TVT:n jatkuvaan *täydennyskoulutukseen* kannattaa panostaa

- Täydennyskoulutustarpeen kartoituskeinot, -välineet ja ajankohdat on hyvä kirjata kuntatason TVT-strategiaan tai -suunnitelmaan.

Valtakunnallisia mittareita, kuin Opeka & Ropeka, voi käyttää täydennyskoulutustarpeiden kartoituksen tukena

- Täydennyskoulutustarpeen kartoittaminen vähentää päällekkäistä työtä, jota muuten tehtäisiin useammassa kunnan yksikössä yhtä aikaa.

Osaamistasojen kirjaaminen TVT-suunnitelmaan auttaa

- opettajia oman täydennyskoulutustarpeensa arvioinnissa
- opetuksen järjestäjää tarjoamaan kohdennettua, perustason koulutusta säännöllisesti

Lähteitä

Kari, S., Korva, S. & Körkkö M. 2019. (toim.) DigiGO! Lapin maakunnallista verkostoa rakentamassa. Lapin ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Tutkimusraportit ja kokoomateokset 5/2019.

Opeka. Tampereen yliopisto, TRIM-tutkimuskeskus. Osoitteessa: <http://opeka.fi/fi> (luettu. 7.6.2019)

Ropeka. Tampereen yliopisto, TRIM-tutkimuskeskus. Osoitteessa: <http://ropeka.fi/fi> (luettu. 7.6.2019)

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Määräykset ja ohjeet 2014:96. Osoitteessa: https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (luettu 7.6.2019)

DIGI GO!

**DigiGO!—Digitalisaatio koulutuksessa, oppimisessa & osaamisessa
(2017–2019)**

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

LAPIN AMK
Lapland University of Applied Sciences